שנינו בברייתא: הָעוֹשֶׂה לוּלָב – אוגדו ומכינו למצוה בערב יום טוב לְעַצְמוֹ, אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה, כדרך שמברכין על כל מצוה הבאה מזמן לזמן. נְטָלוֹ ביום טוב ראשון לְצֵאת בּוֹ, אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת לוּלָב. וְאַף עַל פִּי שֶׁבְּיָדוֹ יוֹם רִאשׁוֹן, חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ כָּל הַשִּׁבְעָה ימים על נטילת לולב. הָעוֹשֶׂה סוּכָּה לְעַצְמוֹ, אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה. נִכְנַס לִישֵׁב בָּהּ, אוֹמֵר אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לֵישֵׁב בַּסּוּכָּה. וְיֵרֵן שֶׁבְּיָדוֹ יוֹם רִאשׁוֹן ברכת לישב בסוכה, שוב אֵינוֹ מְבָרֵךְ.

מסיימת הגמרא: קַשְׁיָא מברייתא זו לוּלָב אַלּוּלָב – שרבה בר בר חנה אמר בשם רבי יוחנן שאין מברכים על הלולב אלא ביום הראשון ובברייתא מבואר שמברכים כל שבעה, וכן קַשְׁיָא סוּכָּה אַסּוּכָּה שלדבריו מברכים בכל יום ובברייתא מבואר שמברכים רק ביום הראשון. בְּשְׁלָמָא לוּלָב אַלּוּלָב לֹא קַשְׁיָא, שאפשר ליישב כָּאן – בברייתא מדברת בְּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּים ובמקדש מברכים על הלולב כל שבעה, שמצוותו כל שבעה מן התורה, וְכָאן – דברי רבי יוחנן בְּזְמַן שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּים שמצות לולב מן התורה אינה אלא ביום הראשון, לפיכך אין מברכים בשער הימים שאינם אלא מדרבנן. אֶלָּא סוּכָּה אַסּוּכָּה קַשְׁיָא שהרי מצות סוכה נוהגת מן התורה שבעה ימים בכל מקום ובכל זמן. מתרצת הגמרא: מחלוקת תַּנָּאֵי הִיא, דְּתַנְיָא תְּפִילִּין בָּל זְמַן שֶׁמּוּנָּחִין מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן ואפילו חלצם והניחם כמה פעמים ביום אחד מברך כל פעם, דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֶלָּא שַׁחֲרִית בִּלְבַד, שאפילו אם חלץ והניח שנית אינו מברך שוב, ורק ביום המחרת מברך שנית, כיון שהלילה שאינו מחוייב בהנחת תפילין מפסיק בין הימים. ואם כן לדעת רבי אף על מצות סוכה יש לברך בכל פעם שנכנס לסוכה, וכדברי רבי יוחנן, ולדעת חכמים אין מברך אלא ביום ראשון כיון שסוכה נוהגת ביום ובלילה ואין הלילות מפסיקים, הכל כיום אחד הוא, וכדברי הברייתא.

אִתְּמַר, אַבַּיֵי אָמַר הִלְכְתָא כְּרַבִּי שמברך על תפילין כל פעם שמניחן, וְרָבָא אָמַר הִלְכְתָא כְּרַבָּנָן שמברך עליהן רק פעם אחת ביום. אָמַר רַב מָרִי בְּרֵהּ דְּרַבָּה שְׁמוּאֵל, חֲזִינָא לֵיהּ לְרָבָא דְּלָא עָבִיד כְּשְׁמַעְתֵּיהּ – ראיתי שלמעשה לא נהג רבא כפי שפסק כרבנן לברך על תפילין רק פעם אחת ביום, אֶלָּא מַקְדִּים בבוקר וְקָאֵי וְעָיֵיל לְבֵית הַכִּסֵּא משום שתפילין צריכין גוף נקי שלא יפיח בהם, וְנָפֵיק וּמָשֵׁי יָדֵיהּ – יוצא ורוחץ ידיו וּמַנַּח תְּפִילִּין וּמְבָרֵךְ ברכת להניח תפילין, וְכִי אַצְטְרִיךְ זִימְנָא אָחֳרִינָא – כשהוצרך לנקביו פעם נוספת, חלץ את תפיליו וְעָיֵיל לְבֵית הַכִּסֵּא וְנָפֵיק וּמָשֵׁי יָדֵיהּ וּמַנַּח תְּפִילִּין וּמְבָרֵךְ שנית. הרי שנהג כרבי לברך כל זמן שמניח את התפילין אפילו כמה פעמים ביום. פוסקת הגמרא: וְאָנָן נַמֵּי כְּרַבִּי עֲבִדִינָן שכל פעם שמפסיק בעשיית מצוה צריך לחזור ולברך כשמקיימה פעם נוספת, וְלכך מְבָרְכִין כָּל שִׁבְעָה על מצות סוכה, וכן באותו היום אם יצא ממנה וחזר שוב לאכול בה צריך לחזור ולברך. וכן אָמַר מָר זוּטְרָא, חֲזִינָא לֵיהּ לְרַב פָּפִּי דְּכָל אִימַּת דְּמַנַּח תְּפִילִּין מְבָרֵךְ, אפילו כמה פעמים ביום וכדעת רבי. רַבָּנָן דְּבֵי רַב אַשִׁי כָּל אִימַּת דְּמַשְׁמְשִׁי בְּהוּ מְבָרְכִי, ואפילו לא חלצו את התפילין והניחום שנית, וזה משום שחייב אדם למשמש בתפיליו כל שעה כדי שלא יסיח דעתו מהם, ובכל פעם שהיו ממשמשין בתפיליהן היו מברכין 'אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמור חוקיו'.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, מִצְוַת לוּלָב כָּל שִׁבְעָה מברך עליה. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר, יוֹם רִאשׁוֹן מִצְוַת לוּלָב מדאורייתא ולכך חשובה לברך עליה, מִכָּאן וְאֵילָךְ נטילת לולב בגבולין מִצְוַת וְזֵכֶר – מדרבנן היא, ולכך אינו מברך בשאר הימים. וְרַבִּי יִצְחָק אָמַר, כָּל יוֹמָא מִצְוַת וְזֵכֶר. משמעות דברי רבי יצחק הם על כל ימי חג הסוכות ללא יוצא מן הכלל. מקשה הגמרא: וְכִי אֲפִילּוּ יוֹם רִאשׁוֹן מצות זכרים הוא, וְהָא קָיְימָא לָן (לעיל מג.) דְּנטילת לולב ביוֹם רִאשׁוֹן דְּאוֹרַיְיתָא היא. מתרצת הגמרא: אִימָא כוונת רבי יצחק לשאר ימי החג בַּר [חוץ] מִיּוֹם רִאשׁוֹן. מקשה הגמרא: אִי הָכִי דברי רבי יצחק חַיְינוּ כְּדְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, ומדוע הובאו דבריו כאילו הוא חולק עליו. מתרצת הגמרא: אִימָא וְכֵן אָמַר רַבִּי יִצְחָק, ואכן רבי יצחק מסכים לרבי יהושע בן לוי ולא נתכוון לחלוק עליו.

וְאַף רַב סָבַר כשמואל שכָּל שִׁבְעָה מִצְוַת לוּלָב, כלומר שאף שבשאר ימי החג אין מצות נטילת לולב אלא מדרבנן, טעונה ברכה, מפני שמצוה מדרבנן טעונה ברכה כמו מצוה מן התורה, ודבר זה נלמד מדברי רב לענין ברכה על הדלקת נר חנוכה שאף היא מדרבנן, דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַשִׁי אָמַר רַב, חַמְדְּלִיק נֵר שֶׁל חֲנוּכָּה צָרִיךְ לְבָרֵךְ את הברכה המבוארת להלן. רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר, אַף הָרוֹאֶה נֵר שֶׁל חֲנוּכָּה דלוק בפתח חבירו בעוברו ברשות הרבים והוא לא הדליק בביתו, צָרִיךְ לְבָרֵךְ על הראיה הראשונה. מַאי מְבָרֵךְ המדליק והרואה, אָמַר רַב יְהוּדָה, ביוֹם הָרִאשׁוֹן של חנוכה, חַמַּדְלִיק מְבָרֵךְ שֶׁלֹּשׁ ברכות, להדליק נר חנוכה, שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, ושהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, וְהָרוֹאֶה מְבָרֵךְ שְׁתַּיִם – שעשה ניסים ושהחיינו, ואינו מברך להדליק שהרי אינו מדליק בעצמו. מֵכָּאן וְאֵילָךְ בשאר הימים חַמַּדְלִיק מְבָרֵךְ שְׁתַּיִם – להדליק נר חנוכה ושעשה ניסים, וְרוֹאֶה מְבָרֵךְ אַחַת – שעשה ניסים. מפרשת הגמרא: וּמַאי מְבָרֵךְ – מהו נוסח הברכה שנקבע על הדלקת נר חנוכה, בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר (שֶׁל) חֲנוּכָּה. מקשה הגמרא: וְהֵיכָן צִוָּנוּ הקב"ה על הדלקת נר חנוכה שמברך שהקדוש ברוך הוא צונו על כך. מתרצת הגמרא: אנו מצווים כן מִ"לֹּא תָסוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל" (דברים יז יא), שנצטוינו בזה לשמוע בקול חכמים, ואם כן כשחכמים תיקנו נר חנוכה הרי זה כאילו הציווי הוא מפי ה'. וְרַב נָחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר, הקב"ה ציוונו על כך במקרא "שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ זְקֵנֶיךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ" (דברים לב ז), ללמדינו שחובה לשמוע בקול זקני התורה. (שואלת הגמרא: מַאי מְמַעֵט – איזו ברכה ממעט המדליק בשאר הימים. עונה הגמרא: ברכת הזְּמַן – שהחיינו. שואלת הגמרא: אֵימָא מְמַעֵט ברכת הַנֵּס – שעשה ניסים. עונה הגמרא: נֵס כָּל יוֹמָא אִיתֵּיהּ – כל יום מימי חנוכה היה נס, שכן הדליקו מפך של כהן גדול שמונה ימים, אבל ברכת שהחיינו לא שייך לברך אלא ביום הראשון, שמשהגיענו להתחלת זמן הגיענו). רַב נָחְמָן בַּר יִצְחָק מַתְנֵי לָהּ – שנה את הדברים שלדעת רב מברך על הלולב בכל יום, שרב אמר כן בְּהֶדְיָא, אָמַר רַב, כָּל שִׁבְעָה מִצְוַת לוּלָב לענין ברכה, ואין צורך לדייק כן מדבריו לענין נר חנוכה.

תָּנוּ רַבָּנָן הָעוֹשֶׂה סוּכָּה לְעַצְמוֹ, אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה, אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לֵישֵׁב בסוכה. הָיְתָה הסוכה עֲשׂוּיָה וְעוֹמֶדֶת לשם חג לפני לשלשים יום שקודם החג, אֵם יָכוֹל לְחַדֵּשׁ בָּהּ דָּבָר מְבָרֵךְ שהחיינו, ושוב לא יברך שהחיינו בחג עצמו, וְאִם לָאו – שאינו יכול לחדש בה דבר, לְכְשֶׁיַּכְנִיס לִישֵׁב בָּהּ מְבָרֵךְ שְׁתַּיִם – לישב בסוכה ושהחיינו. אָמַר רַב אַשִׁי, חֲזִינָא לֵיהּ לְרַב בַּהֲנָא דְּקָאֲמַר לְהוּ לְכוּלְהוּ ברכות [לישב בסוכה ושהחיינו] אַכַּסָּא דְּקִדּוּשָׁא – בקידוש של ליל החג, ולא בירך שהחיינו בעשיית הסוכה, אלא בשהחיינו של הקידוש פטר אף את עשיית הסוכה.

תָּנוּ רַבָּנָן, חָיְּבוּ לְפָנָיו מִצְוֹת חֲרֵבָה שעומד לעשותן, כגון ליטול לולב לישב בסוכה להניח תפילין ולהתעטף בציצית, אוֹמֵר ברכה אחת על כולן, בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הַמִּצְוֹת, ופוטר את כולן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מְבָרֵךְ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת בִּפְנֵי עַצְמָהּ את הברכה הראויה לה. אָמַר רַבִּי זֵירָא וְאִיתֵּימָא רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא, הִלְכְתָא כְּרַבִּי יְהוּדָה. וְאָמַר רַבִּי זֵירָא וְאִיתֵּימָא רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא, מַאי טַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה שחייב לברך על כל מצוה בנפרד, דִּכְתִיב (תהלים סח ב) 'בָּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם', וקשה וְכִי בְּיוֹם מְבָרְכִין אוֹתוֹ וּבַלַּיְלָה אֵין מְבָרְכִין אוֹתוֹ, אֶלָּא בָּא לוֹמַר לְךָ בְּכָל יוֹם וְיוֹם תֵּן לוֹ מֵעֵין בִּרְכוֹתָיו השייכות לאותו יום, בשבת מעין של שבת, בראש חודש מעין ראש חודש, ביום טוב מעין יום טוב, הָכָא נַמִּי לענין מצוות שונות בְּכָל דָּבָר וְדָבָר תֵּן לוֹ מֵעֵין בִּרְכוֹתָיו המיוחדות לאותה מצוה, ולא יכללם בברכת 'וצונו על המצוות'.

וְאָמַר רַבִּי זֵירָא וְאִיתֵּימָא רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא, בָּא וּרְאֵה שֶׁלֹּא כְּמִדַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדַּת בָּשָׂר וָדָם, מִדַּת בָּשָׂר וָדָם אם יש לו כְּלִי רֵיקָן

מַחֲזִיק מה שנותנין לתוכו, אבל אם יש לו כלי מֻלָּא אֵינוֹ מַחֲזִיק מה שמוסיף עליו. אֲבָל מִדַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אינו כן אלא כלי מֻלָּא – אדם המלא דברי תורה, אם מוסיפים עליו דברי תורה וחכמה מַחֲזִיק, וכלי רֵיקָן – אדם בור שאינו חכם, אם שומע דברי תורה, אֵינוֹ מַחֲזִיק. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כח א) 'וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע וְגוֹ' בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ', כפילות לשון שמיעה באה ללמדינו שאִם שָׁמוֹעַ – אם הורגלת לשמוע, תִּשְׁמַע – תוכל לשמוע ולהוסיף על חכמתך, וְאִם לָאו – שלא הטית אוזן בילדותך, לֹא תִּשְׁמַע – לא יספיקו בידך לשמוע אף לאחר זמן. דָּבָר אַחֵר יש לדרוש 'וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ' שאִם שָׁמוֹעַ בַּיָּשָׁן לחזור על תלמודך, תִּשְׁמַע – תתחכם בו להבין דברים חדשים מתוך הישנים, וְאִם יָפֶנֶה לְבָבְךָ לבטלה ולהתייאש מלחזור על לימודך, שׁוּב לֹא תִּשְׁמַע – אין משמיעים אותך דברי תורה חדשים, שנאמר (דברים ל יז) 'וְאִם יִפָּנֶה לְבָבְךָ וְלֹא תִּשְׁמָע', שאם מפנה לבו מחזרה על הישן שוב אינו שומע בחדש.

שנינו במשנה: מֵיר תִּינוֹקוֹת וְכוּ' שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן: אתרוג של מצוה כיון שהוא מיוחד ומוקצה למצוותו, הרי הוא אסור באכילה כמבואר לעיל (לז:), וכן עצי הסוכה כיון שהוקצו למצוותם אסורים בהנאה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֶתְרוֹג של מצוה, אפילו בְּיוֹם שְׁבִיעִי של חג לאחר שיצא בו והשלים מצות נטילתו שבעה ימים, אָסוּר באכילה, אבל בְּיוֹם שְׁמִינִי מוּתָּר באכילה, אמנם הסוּכָּה אֲפִילּוּ בַּשְּׁמִינִי אָסוּרָה בהנאה, ואינו רשאי להסיק את עציה, ולהלן יבואר טעם החילוק. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר, אֶתְרוֹג אֲפִילּוּ בַּשְּׁבִיעִי נַמִּי מוּתָּר באכילה. מבארת הגמרא: בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי בענין אתרוג, מַר – ריש לקיש סָבַר האתרוג לְזמן מְצָוָתָהּ אִתְקְצַאי ומשעה שגמר לקיים את מצוותו כבר אינו מוקצה ומותר באכילה, וּמַר – רבי יוחנן סָבַר כיון שהוקצה בתחילת היום השביעי למצוותו, לְכוּלֵּי יוֹמָא אִתְקְצַאי – הרי הוא מוקצה לכל היום. אִיתְיבֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן ממה ששנינו במשנה שאחר קיום מצות לולב ביום השביעי, מֵיר תִּינוֹקוֹת שׁוֹמְטִין אֶת לוּלְבֵיהֶן וְאוֹכְלִין אֶתְרוֹגֵיהֶן – הגדולים שומטים מיד הקטנים את אתרוגיהם ואוכלים אותם, הרי שהאתרוגים מותרים באכילה, מַאי לָאו הוּא חַדֵּין לְאתרוגיהם של הגְּדוֹלִים שאף הם מותרים באכילה ביום השביעי לאחר שסיים מצוותו, וקשה על שיטת רבי יוחנן שסובר שאתרוג אסור באכילה כל היום השביעי. דוחה הגמרא: לֹא, אתרוגי תִּינוֹקוֹת דַּוְקָא הם שהגדולים שומטים ואוכלים, משום שהקטנים אינם חייבים במצוות ולא הוקצו אתרוגיהם למצוה גמורה, אבל אתרוגי הגדולים אסורים באכילה עד תום היום השביעי. אִיבָּא דְּאָמְרֵי, אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ, מֵיר הַתִּינוֹקוֹת שׁוֹמְטִין אֶת לוּלְבֵיהֶן וְאוֹכְלִין אֶתְרוֹגֵיהֶן, דייק רבי יוחנן, דווקא אתרוגי התִּינוֹקוֹת אִין – הותרו באכילה משום שלא הוקצו למצוה גמורה מן התורה, אבל אתרוגי הגְּדוֹלִים לֹא הותרו באכילה עד תום היום השביעי. דוחה הגמרא: הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ אתרוגי הגְּדוֹלִים מותרים באכילה, וְהַאי דְּקָתָנֵי תִּינוֹקוֹת, אוֹרְחָא דְּמִלְּתָא קָתָנֵי שאין דרך לשמוט את האתרוגים מידי הגדולים אלא מידי הקטנים.

אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי, לְרַבִּי יוֹחָנָן שאמר אתרוג בשביעי אסור ובשמיני מותר וסוכה אפילו בשמיני אסורה, מַאי שְׁנָא סוּכָּה, וּמַאי שְׁנָא אֶתְרוֹג, הרי חיוב שניהם שבעה ימים ומה הטעם לחלק ביניהם. אָמַר לֵיהּ אביי לרב פפא, סוּכָּה דְּחָזְיָא – שראויה לְמצוותה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת שבסיום היום השביעי ובכניסת היום השמיני, דְּאִי אִיתְרְמֵי לֵיהּ סְעוּדְתָא בָּעֵי מֵיתַב בְּגַוָּהּ ומֵיכַל (בָּהּ) בְּגַוָּהּ – שאם חפץ לאכול חייב לאכול בסוכה דווקא, שהרי מצוותה כל היום ובין השמשות הוא ספק שעדיין יום הוא, נמצא שאִתְקְצַאי – הוקצתה הסוכה למצוה אף לְזמן בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת של היום השמיני, ומִיגּוֹ דְּאִתְקְצַאי לְבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת שהוא ספק ליל שמיני, ונמצא שהוקצה למקצת היום השמיני, אִתְקְצַאי לְכוּלֵּי יוֹמָא דְּשְׁמִינִי, אבל אֶתְרוֹג דְּלֵא חָזֵי לְבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת של היום השמיני, שכן משנטלו בבוקר יצא בו, לֹא אִתְקְצַאי לְבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת, וממילא לֹא אִתְקְצַאי לְכוּלֵּי יוֹמָא דְּשְׁמִינִי, ואחר שעבר היום השביעי מותר באכילה. וְלָוֵי אָמַר אֶתְרוֹג אֲפִילּוּ בַּשְּׁמִינִי אָסוּר באכילה, שכיון שהוקצה לכל היום השביעי [כדעת רבי יוחנן] הוקצה אף לבין השמשות של היום השמיני, שהוא ספק יום, וכיון שהוקצה לבין השמשות הוקצה לכל היום השמיני [אף שאינו ראוי לקיים מצוותו בין השמשות משיצא בו שחרית]. וַאֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל אָמַר, אֶתְרוֹג בַּשְּׁבִיעִי אָסוּר, כְּדעת רבי יוחנן לעיל. לאחר זמן קָם אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל בְּשִׁטָּתֵיהּ דְּלֵוִי – חזר בו אביו של שמואל מדעתו הראשונה והסיק כדעת לוי שאתרוג אסור אף ביום השמיני. קָם רַבִּי זֵירָא בְּשִׁטָּתֵיהּ דַּאֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל – רבי זירא אמר בבית המדרש שאתרוג אסור רק ביום השביעי, כשיטת אבוה דשמואל קודם שחזר בו, דְּאָמַר רַבִּי זֵירָא, אֶתְרוֹג שֶׁנִּפְסָלָה – אפילו אם נפסל ואינו ראוי למצוותו, אָסוּר לְאוֹכְלָהּ כָּל שִׁבְעָה, מפני שמתחילתו הוקצה לשבעה ימים, אבל ביום השמיני מותר באכילה.

אָמַר רַבִּי זֵירָא, לֹא לִיקְנֵי אִינִישׁ הוֹשַׁעְנָא לִינוֹקָא – לא יַקְנֶה אדם לולב ומיניו במתנה לקטן בְּיוֹמָא טָבָא קַמָּא – ביום טוב הראשון של החג לפני שיצא בו ידי חובה. מבארת הגמרא: מַאי טַעְמָא, דִּינוֹקָא מִקְנָא קָנֵי אֲקַנְויֵי לֹא מַקְנֵי – בכח הקטן לקנות לעצמו אבל אינו יכול להוציא מרשותו להקנות לאחרים כיון שאין בו דעת, וְאִשְׁתְּכַח – ונמצא דְּאם ירצה הגדול לצאת בו לאחר שהקנהו לקטן, קָא נָפֵיק בְּלוּלְבָּא שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, והרי ביום הראשון אין אדם יוצא בלולב שאול שאינו בבעלותו. אבל אחר שיצא ידי חובת לולב או בשאר הימים של החג יכול להקנות לקטן, אף שאין ביד הקטן להקנות לו את לולבו, מפני שבשאר הימים אדם יוצא אף בלולב שאינו שלו ושאלו מחבירו.

וְאָמַר רַבִּי זֵירָא, לֹא לֵימָא אינִישׁ לִינוֹקָא דְּיַהֲבְנָא לָךְ מִידֵי וְלֹא יָהֵיב לֵיהּ – לא יאמר אדם לקטן שיתן לו דבר ולבסוף אין נותן לו, מְשׁוּם דְּאָתֵי לְאַגְמוֹרֵיהּ שִׁקְרָא – מלמדו בכך לשקר ולא לעמוד בדיבורו, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ט ד) 'לִמְּדוּ – הרגילו לְשׁוֹנָם דַּבֶּר שָׁקֶר'.

וּכְפִלּוּנְתָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לענין אכילת האתרוג ביום השביעי, נחלקו אף רב ורב אסי, דְּאִיתְּמַר הִפְרִישׁ שִׁבְעָה אֲתְרוֹגִין לְשִׁבְעָה יָמִים, ובכל יום יוצא ידי חובתו באתרוג אחר, אָמַר רַב כָּל אֶחָד וְאֶחָד מן האתרוגים, יוֹצֵא בָּהּ וְאוֹכְלָהּ לְאַלְתַּר – באותו יום שיצא בו ואינו צריך להמתין למחר, וְרַב אַסִּי אָמַר, כָּל אֶחָד וְאֶחָד יוֹצֵא בָּהּ וְאוֹכְלָהּ לְמָחָר, אבל אסור לאוכלו באותו יום. מבארת הגמרא: בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי, מַר – רב סָבַר לְמַצְוָתָהּ אִתְקְצַאי וכיון שקיים מצוותו מותר באכילה, כדעת ריש לקיש, וּמַר – רב אסי סָבַר שכיון שהוקצה למצוותו בתחילת היום לְכוּלֵּי יוֹמָא אִתְקְצַאי – הרי הוא מוקצה במשך כל היום וכדעת רבי יוחנן.

להלכה אתרוג אסור באכילה ביום השביעי ומותר ביום השמיני, וכן אם הפריש שבעה אתרוגים לשבעה ימים, כל אתרוג אסור באכילה ביום שיצא בו, משום שרב אסי ורבי יוחנן מסכימים לסברה זו. שואלת הגמרא: וַאֲנַן – בני חוץ לארץ דְּאִית לַן תְּרֵי יוֹמֵי – שני ימים טובים של גלויות, הֵיכִי עָבְדִינַן לגבי אכילת אתרוג ביו"ט הראשון של שמיני עצרת שהוא סְפֵק שְׁבִיעִי אָסוּר האתרוג באכילה, שהרי ביום השְּׁמִינִי שהוא סְפֵק שְׁבִיעִי אָסוּר, ואפשר שיום זה הוא השביעי. אבל ביום הַשִּׁשִּׁי שהוא סְפֵק שְׁמִינִי מוּתָּר באכילה, שודאי שאינו יום שביעי. מֵרֵישׁ אָמַר אֲפִילּוּ שְׁמִינִי סְפֵק שְׁבִיעִי מוּתָּר, כיון שאין זה אלא ספק שביעי לא החמירו בו חכמים. בְּסוֹפָא עָבְדִי כְּמֵרֵישׁ, רַב שֵׁשָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי עָבִיד כְּאַבָּיֵי. וְהִלְכְתָא כְּאַבָּיֵי.

אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב, יום שְׁמִינִי סְפֵק שְׁבִיעִי הנוהג בחוץ לארץ שאינם בקיאים בקביעות החדשים, ומספק נוהגים את יום שמיני עצרת שני ימים, דינו כְּשִׁבְעִי לְענין סוּכָּה שמספק חייבים לאכול בו בסוכה, וּשְׁמִינִי לְענין בְּרָכָה שאומר בתפילה וקידוש וברכת המזון 'את יום השמיני חג עצרת הזה' ולא 'את חג הסוכות הזה'. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, יום שמיני ספק שביעי שְׁמִינִי לָוֶה וְלָוֶה – בין לענין מצות סוכה בין לענין הזכרת המאורע בברכות היום.

מבארת הגמרא: מֵיתֵב בסוכה כְּוותֵי עֲלְמָא לֹא פְּלִיגִי – ואף רבי יוחנן מודה דְּיָתְבִינַן – שצריך לישב בסוכה מספק שמא יום שביעי הוא, וחייבים לאכול בסוכה מן התורה, כִּי פְּלִיגִי רב ורבי יוחנן